

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie

LWA.410.17.1.2023

Piotr Schab
Prezes
Sądu Apelacyjnego w Warszawie
Pl. Krasińskich 2/4/6; 00-207 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/030 Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Apelacyjny ¹ w Warszawie, pl. Krasińskich 2/4/6; 00-207 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Schab, Prezes Sądu Apelacyjnego, od dnia 6 lipca 2022 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła: Beata Waś, Prezes Sądu Apelacyjnego, w okresie od 6 lipca 2016 r. do 5 lipca 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań Prezesa Sądu w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienia funkcjonowania kontroli zarządczej i sprawowania nadzoru administracyjnego nad sądami; – zapewnienia warunków do sprawnej realizacji zadań Sądu, w tym związanych z organizacją sądów powszechnych, obsadą kadrową.
Okres objęty kontrolą	1 stycznia 2018 r. – 30 czerwca 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością ² .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	1. Rafał Sowa, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/132/2023 z 14 czerwca 2023 r., 2. Bartosz Pomykała, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/131/2023 z 14 czerwca 2023 r., 3. Sławomir Nowak, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/133/2023 z 14 czerwca 2023 r. (akta kontroli Tom I str. 1-16)

¹ Dalej: SA.

² Dla celów porównawczych w wystąpieniu uwzględniono dane statystyczne za rok 2017.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Prezes Sądu Apelacyjnego prawidłowo realizował zadania związane z zapewnieniem funkcjonowania kontroli zarządczej⁵ w sądach na obszarze apelacji warszawskiej⁶, jednak nie doprowadziły one do osiągnięcia wszystkich zaplanowanych celów, w tym w szczególności *poprawy sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego*.

Roczne plany działania określające cele, mierniki oraz zadania dla sądów apelacji warszawskiej opracowywane były zgodnie z wymogami wynikającymi z zasady kaskadowania celów i zadań wskazywanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości. Analizy ryzyk związanych z realizacją planów działalności dokonywano zgodnie z wewnętrznymi procedurami dotyczącymi kontroli zarządczej, której wyniki - zidentyfikowane kluczowe ryzyka oraz podejmowane w ich przypadku działania - przedstawiano Ministrowi Sprawiedliwości. Kluczowe ryzyka dla realizacji przyjętych celów w apelacji warszawskiej dotyczyły m.in. niskiej obsady kadrowej orzeczników i urzędników sądowych, niewystarczającej do sprawnego realizacji zadań oraz ograniczeń związanych ze stanem pandemii. Prowadzony przez Prezesa Sądu Apelacyjnego nadzór administracyjny dotyczył spraw związanych z realizacją celów oraz zidentyfikowanych ryzyk dla ich osiągnięcia.

W zakresie potrzeb kadrowych, Prezes SA podejmował działania dotyczące zwiększenia obsady we wszystkich grupach zawodowych w sądach, jednak zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych⁷ nie miał wpływu na zwiększenie limitu etatów. Prezes Sądu Apelacyjnego w terminach określonych w pusp opiniował wnioski o pozostawienie zwolnionych etatów w sądach apelacji warszawskiej a także podejmował działania, na wniosek Prezesów Sądów z obszaru apelacji lub Przewodniczących Wydziałów Sądu Apelacyjnego, związane z delegowaniem sędziów, referendarzy i asystentów zgodnie z wymogami pusp.

Prowadzone przez Prezesa Sądu działania nadzorcze nie doprowadziły do osiągnięcia wszystkich zaplanowanych celów. Nie zapobiegły bowiem pogorszeniu np. wykonania miernika średniego czasu trwania wybranych kategorii spraw w sądach I instancji⁸, przyjętego do planów działania apelacji warszawskiej, który wzrósł z 9,3 miesiąca w 2018 r. do 12,3 miesiąca na koniec 2021 r. Szczegółowa analiza spraw procesowych w poszczególnych kategoriach wykazała ponadto, że ich czas trwania był, w zależności od kategorii spraw i szczebla sądów, wyższy od mierzonej ogólnej średniej od kilku do blisko 20 miesięcy⁹. Ponadto w okresie objętym kontrolą wzrosła liczba spraw, w których termin pierwszej rozprawy/posiedzenia wyznaczano po 12 miesiącach od wpływu sprawy do sądu¹⁰.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Za zapewnienie funkcjonowania kontroli zarządczej odpowiadają Prezes i Dyrektor Sądu, każdy w zakresie swojej właściwości i zadań określonych w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Zgodnie z założeniami programu kontroli, kontrolą objęto działania dotyczące obszaru apelacji warszawskiej.

⁶ Dalej: oaw.

⁷ Dz. U. z 2023 r., poz. 217 ze zm. Dalej: pusp.

⁸ Średni czas trwania (łącznie z czasem trwania mediacji - dotychczas: sprawność) postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji - średni czas trwania postępowania sądowego od dnia pierwszej rejestracji do dnia uprawomocnienia się sprawy w I instancji - wskaźnik obliczany dla spraw z wybranych repertoriów I instancji (Sądy okręgowe: C, CG-G, Ns (z wyl. rej.), Nc, Co, K, U, P, GC, GNs, GNc; Sądy rejonowe: C, CG-G, Ns, Nc, K, Kp, W, U, P, Np, RC, RNs, Nsm, GC, GNs, GNc, GU, GUp, GN, GZd, U, GR, GRz, GRp, GRu, GRS, GREu, GRez, GRk, GRo) - średnia ważona obliczona jako iloraz sumy iloczynów środków przedziałów czasowych i liczby spraw z tych przedziałów do ogólnej liczby wszystkich badanych spraw. Wskaźnik obowiązujący w latach 2018-2021 wg przekazywanych przez Ministra Sprawiedliwości załączników do planu działalności - mierników podlegających kaskadowaniu.

⁹ Przykładowo na koniec roku 2021 w sprawach kategorii „C” cywilne - w sądach okręgowych o 2,7 miesiąca a w sprawach kategorii „GC” gospodarcze - w sądach okręgowych o 10,6 miesiąca, a w sądach rejonowych o 19,8 miesiąca.

¹⁰ Na koniec 2022 r. w sądach rejonowych w kategoriach: „C” stanowiły 33,3% spraw, w kategorii „P” praca - 29,4% spraw, w kategorii „U” - ubezpieczenia 37,2% spraw, w kategorii „GC” 23,4% spraw. W sądach okręgowych w kategoriach: „C” stanowiły 39,8% spraw, w kategorii „P” 39,1, w kategorii „U” 60,9% spraw, w kategorii „GC” 38,4,4% spraw.

NIK zauważa fakt zwiększania liczby delegacji sędziów, referendarzy i urzędników do Ministerstwa Sprawiedliwości¹¹ i Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury¹², tj. poza system sądów powszechnych, co w sytuacji wysokiego obciążenia sędziów wpływem spraw¹³ oraz braków kadrowych w sądach, nie pozostawało bez wpływu na sprawność postępowań.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Diagnoza sprawności funkcjonowania sądów powszechnych i kierunki usprawniania realizacji ich zadań.

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą na obszarze apelacji warszawskiej funkcjonowało 17 sądów, w tym Sąd Apelacyjny w Warszawie, dwa sądy okręgowe: Sąd Okręgowy w Warszawie¹⁵ i Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie¹⁶ oraz 14 sądów rejonowych¹⁷.

Limit etatów¹⁸ sędziów i asesorów na obszarze apelacji warszawskiej w tym okresie zwiększył się z 1275 na koniec 2017 r. do 1374 na koniec 2022 r., tj. o 7,8% natomiast obsada wg limitu etatów¹⁹ sędziów i asesorów zwiększyła się z 1183 na koniec 2017 r. do 1234 na koniec 2022 r. (o 4,3%) i stanowiła odpowiednio 92,8% limitu etatów w 2017 r. i 89,8% etatu w 2022 r.

Wpływ spraw²⁰ w sądach apelacji warszawskiej (bez sądu apelacyjnego) w okresie objętym kontrolą zwiększył się z 1 420 235 spraw w 2017 r. do 1 464 748 w 2022 r., tj. o 3,1%, natomiast liczba spraw niezalutwionych²¹ zwiększyła się z 382 878 spraw na koniec 2017 r. do 735 179 spraw w roku 2022, tj. o 92%.

Wśród głównych przyczyn podwojenia liczby spraw niezalutwionych można wskazać, m.in. zwiększony wpływ spraw w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. - łącznie wpłynęło 1 704 855 spraw, tj. o 23,8% więcej, co mimo zalutwienia większej liczby spraw w tym roku niż w poprzednich latach, spowodowało 56% wzrost pozostałości.

(akta kontroli Tom I str. 194, 390, 458- 459, 479-532)

¹¹ Dalej: MS.

¹² Dalej: KSSIIP.

¹³ Wpływ spraw obliczono na podstawie przekazanych do kontroli zestawień „Ruch spraw oraz obciążenie sędziów w sądach okręgowych i rejonowych apelacji warszawskiej”, jako iloraz wpływu spraw przypadających na sędziów i obsady średniookresowej sędziów. Wpływ przekraczał na koniec 2022 r.: 444 sprawy na sędziego w Sądzie Okręgowym w Warszawie, 391 spraw na sędziego w Sądzie Okręgowym Warszawa-Praga, 661 spraw na sędziego w sądach rejonowych okręgu warszawskiego i 440 sprawy na sędziego w sądach rejonowych okręgu warszawsko-praskiego.

¹⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁵ Dalej: SOW.

¹⁶ Dalej: SOWP.

¹⁷ W okręgu warszawskim Sądy Rejonowe: w Grodzisku Mazowieckim, w Piasecznie, w Pruszkowie, dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, dla m.st. Warszawy w Warszawie, dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie, dla Warszawy Woli w Warszawie, dla Warszawy Żoliborza w Warszawie. W okręgu warszawsko-praskim Sądy Rejonowe: dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie, dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie, w Wołominie, w Nowym Dworze Mazowieckim, w Otwocku i w Legionowie.

¹⁸ Według danych na koniec danego roku wskazanych w zestawieniach „Limity plany i obsada etatów w sądownictwie powszechnym” przekazanych do Ministerstwa Sprawiedliwości. Limit etatów to liczba etatów sędziowskich i asesorskich jakie posiada dana apelacja zbiorczo wraz z etatami wakującymi oraz zajmowanymi przez osoby delegowane do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości, Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

¹⁹ Obsada wg limitu etatów - liczba osób faktycznie zatrudnionych na danym stanowisku sędziowskim i asesorskim, wykonujących powierzone obowiązki wg stanu na ostatni dzień kwartału. Kolumna 4 stanowi sumę kolumn 6 (sędziowie) i 23 (asesorzy). Osoby na urloпах macierzyńskich, bezpłatnych, wychowawczych zajmują etat, czyli etat jest obsadzony.

²⁰ Dane na podstawie zestawienia „Ruchu spraw i obciążenie sędziów i referendarzy w sądach okręgowych i rejonowych z obszaru apelacji warszawskiej”, dalej: „Ruch spraw i obciążenie sędziów”.

²¹ Wg. zestawienia ruch spraw – „Pozostałość”.

W okresie objętym kontrolą Prezes Sądu Apelacyjnego określał cele oraz mierniki dla poszczególnych celów dla sądów apelacji warszawskiej zgodnie z Planem działalności Ministra Sprawiedliwości na kolejne lata²², tj.:

w latach 2018-2021 wyznaczono dwa cele:

- „poprawę sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego” mierzony czterema miernikami niezmiennymi w latach 2018 – 2021, tj.:
  - „odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana”,
  - „liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego”,
  - „średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (w miesiącach)”,
  - „wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji”²³,
- „zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu” mierzony miernikiem:
  - „opanowanie wpływu spraw ogółem”²⁴.

W latach 2022-2023 wyznaczono nowe cele, z których dwa mierzono miernikami wcześniej przypisanymi do celu „poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego”, tj.:

- „standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości” mierzony miernikiem takim samym jak w latach 2018-2021, tj.:
  - liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego”,
- „upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych” mierzony miernikiem takim samym jak w latach 2018-2021, tj.:
  - „odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana”,
- „zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości” mierzony dwoma takimi samymi miernikami jak w latach 2018-2021, tj.:
  - „opanowanie wpływu spraw ogółem”,
  - „wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji”,oraz jednym nowym:
  - wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) - miernik obowiązywał od 2022 r.²⁵,

(akta kontroli Tom I str. 18-61)

Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnił, że zmiana ww. mierników wynikała z przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości planów działalności dla działu sprawiedliwość oraz wytycznych dotyczących opracowania planów na niższych

²² Plany oraz załączniki: Mierniki Planu działalności Ministra Sprawiedliwości – podlegające kaskadowaniu w sądach powszechnych przekazywane przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości w dniach: 13 listopada 2017 r., 7 listopada 2018 r., 7 listopada 2019 r., 18 listopada 2020 r., 26 listopada 2021 r. i 7 grudnia 2022 r. Dokumenty te wskazywano w planach działalności apelacji warszawskiej w kolumnie dotyczącej odniesienia do dokumentu o charakterze strategicznym, wskazywano tam również na Komunikaty Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych wytycznych w zakresie kontroli zarządczej (...) z 15 marca 2017 r. i 25 lipca 2019 r.

²³ Obliczany jako stosunek liczby spraw w głównych kategoriach załatwionych w danym okresie sprawozdawczym do liczby spraw wpływających; Wskaźnik obliczany dla głównych repertoriów: sądy okręgowe: C, K, U, P, GC; sądy rejonowe: C, K, W, U, P, RC, RNs, Nsm, GC, GUp - po odjęciu ponownego wpływu i załatwienia spraw związanego z likwidacją/utworzeniem sądu/wydziału lub zmianami przepisów o Biurowości.

²⁴ Obliczany jako stosunek liczby wszystkich spraw załatwionych w danym okresie sprawozdawczym do liczby wszystkich spraw wpływających. Przy obliczaniu wskaźnika uwzględniane są wszystkie sprawy, w tym również sprawy ponownie wpisane i załatwione w związku z likwidacją/utworzeniem sądu/wydziału lub zmianami przepisów o Biurowości.

²⁵ Obliczany jako liczby spraw pozostających do załatwienia na następny okres statystyczny do przeciętnego, dziennego załatwienia spraw ogółem w danym okresie statystycznym lub okresie działania jednostki sprawozdawczej.

szczegółach i nie wskazano przyczyn dokonania tej zmiany. Sąd Apelacyjny nie występował o informację w tym zakresie. Prezes Sądu wyjaśnił również, że trudno jest jednoznacznie wskazać, czy nowy miernik lepiej oddaje sprawność postępowania sądowego. Miernik obowiązujący w latach 2018 – 2021 dotyczył czasu trwania postępowania wybranych kategorii spraw od dnia pierwszej rejestracji do dnia uprawomocnienia się sprawy w I instancji, drugi wskaźnik wskazuje liczbę spraw pozostających do załatwienia w stosunku do przeciętnego dziennego załatwienia spraw ogółem w danym okresie statystycznym.

Z uwagi na fakt, iż plany działalności dla oaw nie uwzględniały ww. wskaźników w całym kontrolowanym okresie Prezesa wyjaśnił, że nie ma możliwości przekazania informacji o osiąganych wartościach ww. wskaźników za pozostałe lata objęte kontrolą.

(akta kontroli str. Tom I str. 108)

Wskaźnik dotyczący sprawności postępowania obowiązujący w latach 2018-2021 dotyczył wybranych kategorii spraw a wskaźnik sprawności postępowania z lat 2022 – 2023 ogółu spraw i obliczane były wg innej metodologii²⁶. Zdaniem NIK zmiana, w okresie objętym kontrolą celów oraz wskaźników dotyczących ich realizacji, przede wszystkim dotyczącego sprawności postępowania sądowego, uniemożliwia pełną porównywalność realizacji celów w kolejnych latach.

(akta kontroli Tom I str. 20, 23, 28, 38, 41, 44)

Wskazane w rocznych planach działalności zadania do realizacji dla sądów apelacji warszawskiej były zgodne z zadaniami wskazanymi w corocznych planach działalności Ministra Sprawiedliwości²⁷. Były one rozwijane o zadania dodatkowe w ramach danego celu i miernika, dotyczące albo realizacji konkretnych projektów (w okresie objętym kontrolą najczęściej informatycznych²⁸) albo ogólnie określone zadania dotyczące realizacji obowiązków wynikających z przepisów prawa²⁹ a także zadania związane z monitorowaniem obciążenia pracą i etatyzacji w sądach apelacji warszawskiej³⁰.

(akta kontroli Tom I str. 44-60, 88)

Na poziomie apelacji warszawskiej osiągnięto planowane poziomy realizacji celów dla dwóch mierników:

- „odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana” osiągając w kolejnych latach poziomy: 1,75% w 2018 r., 1,55% w 2019 r., 1,8% w 2020 r., 1,6% w 2021 r. (plan przewidywał w tych latach 1,2%) i 1,4% w 2022 r. (plan 1,3%);
- „liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego” osiągając w kolejnych latach poziomy: 0,54 w 2018 r. (plan 0,38), 0,54 w 2019 r. (plan

²⁶ Średni czas trwania (dotychczas: sprawność) postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (w miesiącach) średnia ważona był obliczany jako iloraz sumy iloczynów środków przedziałów czasowych i liczby spraw z tych przedziałów do ogólnej liczby wszystkich badanych spraw, natomiast wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) obliczany jako liczby spraw pozostających do załatwienia na następny okres statystyczny do przeciętnego, dziennego załatwienia spraw ogółem w danym okresie statystycznym lub okresie działania jednostki sprawozdawczej.

²⁷ M.in.: kontynuowanie działań mających na celu propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów (mediacje), sprawowanie nadzoru administracyjnego nad działalnością sądów w obszarze apelacji, bieżąca analiza działalności sądów w oparciu o przekazywane sprawozdania, w tym o raporty z zarządzania ryzykiem, sprawowanie wymiaru sprawiedliwości.

²⁸ Od dwóch do pięciu zadań rocznie dotyczyło konkretnych projektów, m.in.: „wirtualizacji stacji roboczych w sądach apelacji warszawskiej”, centralizacji archiwizacji danych sądów apelacji warszawskiej, unifikacji i centralnego zarządzania oprogramowaniem antywirusowym, centralizacji zarządzania infrastrukturą informatyczną w apelacji.

²⁹ M.in.: realizacja zadań wynikających z przepisów dot. polubownych metod rozwiązywania sporów, realizacja zadań wynikających z przepisów o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej.

³⁰ Trzy zadania: monitorowanie poziomu obciążenia pracą oraz etatyzacji w poszczególnych pionach orzeczniczych i szczeblach sądownictwa powszechnego oraz zapewnienie optymalnej obsady w ramach przyznaných limitów a od 2022 r. „realizacja zaleceń Ministra Sprawiedliwości z dn. 17.12.2013 r. i dn. 07.02.2014 r. (DB-III-1 020-2/13) obejmująca przekształcanie zwalnianych etatów urzędniczych w etaty asystentów sędziego.

0,39), 0,55 w 2020 r. (plan 0,4), 0,55 w 2021 r. (plan 0,4) i 0,56 w 2022 r. (plan 0,4).

W okresie objętym kontrolą nie osiągnięto planowanych wskaźników następujących mierników:

- „średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (w miesiącach)” osiągając w kolejnych latach: 9,3 w 2018 r. (plan 5,3), 10,3 w 2019 r. (plan 5,2), 11,4 w 2020 r. (plan 5,3), 12,3 w 2021 r. (plan 6,5);
- „wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ)” (tylko dla 2022 r.) zrealizowano na poziomie 163 przy planowanym poziomie 100 dni.

W przypadku dwóch mierników zaplanowane poziomy osiągnano nie we wszystkich latach objętych kontrolą, tj.:

- „wskaźnik opanowania wpływu spraw ogółem” nie został osiągnięty: w 2018 r. 93% (plan 99%), w 2019 r. 85,7% (plan 95%), w 2020 r. 89,1% (plan 95%), natomiast planowany poziom wykonania osiągnięto: w 2021 r. 98,8% (plan 92%) i w 2022 r. 110% (plan 97%),
- „wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji” nie został osiągnięty w latach 2018-2019, w których osiągnięto odpowiednio: 85,9% w 2018 r. (plan 98%) i 93,9% w 2019 r. (plan 95,4%), a w latach 2020-2022 osiągnano poziomy: 98,4% w 2020 r. (plan 95,7%), w 2021 r. 96,5% (plan 90%) i w 2022 r. 96,6% (plan 95%).

NIK zwraca uwagę, iż wyznaczany przez Ministra Sprawiedliwości planowany poziom wykonania dla wskaźników dotyczących opanowania wpływu w latach objętych kontrolą, do roku 2021 systematycznie spadał („wskaźnik opanowania wpływu ogółem” z 99% w 2018 r. do 92% w 2021 r. a „wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii ...” z 98% w 2018 r. do 90% w 2021 r. Jednocześnie, mimo obniżania planowanych do osiągnięcia poziomów wskaźników, w sądach apelacji warszawskiej nie we wszystkich latach je osiągnano.

(akta kontroli Tom I str. 62-86)

Ww. miernik „średni czas trwania postępowań ...” obliczany był dla kategorii spraw o różnym czasie potrzebnym do ich rozpatrzenie, np. spraw procesowych wymagających udziału stron w postępowaniu, jak i spraw nakazowych, upominawczych (w kategoriach Nc, GNc) czy wykroczeniowych. Analiza danych statystycznych zawartych w informacjach rocznych z działalności sądów dotyczących spraw w głównych kategoriach procesowych³¹ wskazuje, że przeciętny czas postępowania dla niektórych kategorii znacznie przekracza średni czas trwania wykazywany w planach działalności i sprawozdaniach z realizacji planu dla apelacji warszawskiej, tj.:

- w sprawach kategorii C – cywilne procesowe, dla sądów rejonowych przeciętny czas trwania postępowania wzrósł o 77,4% z 13,3 miesiąca w 2017 r. do 23,5 miesiąca w 2022 r., w sądach okręgowych apelacji warszawskiej, wzrost w okresie objętym kontrolą wyniósł 34,0%, z 12,2 miesiąca w 2017 r. do 16,4 miesiąca w 2022 r.;
- w sprawach kategorii „GC” – gospodarcze procesowe w Sądzie Okręgowym w Warszawie (sprawy tej kategorii rozpatruje tylko SOW w apelacji

³¹ Badanie szczegółowe, zgodnie z założeniami kontroli ograniczono do kategorii spraw (w I instancji): C – cywilne procesowe, K - karne, GC – gospodarcze procesowe, P - prawa pracy, U - ubezpieczeń społecznych, w zakresie dotyczącym wskaźników: (stopień opanowania wpływu; przeciętny czas postępowania; czas trwania postępowania - liczba spraw powyżej 12 miesięcy; struktura pozostałości („w %” i „liczba spraw”, dla spraw powyżej 12 miesięcy). „Informacjach rocznych o działalności sądów działających na obszarze apelacji warszawskiej” (dalej: informacje roczne) przedkładane Ministrowi Sprawiedliwości zgodnie z art. 37h pusp są instrumentem nadzoru administracyjnego nad sądami, co uzasadnia zwrócenie przez NIK na występujące w nich kategorie spraw szczególnej uwagi.

warszawskiej) nastąpił wzrost przeciętnego czasu trwania postępowania o 19,9% z 22,2 miesiąca w 2017 r. do 26,6 miesiąca w 2022 r. a dla sądów rejonowych na obszarze apelacji wzrost nastąpił o 58,6% z 22,3 miesiąca w 2017 r. do 35,3 miesiąca w 2022 r.;

- w sprawach z kategorii „P” – praca dla sądów rejonowych na obszarze apelacji nastąpił wzrost przeciętnego czasu trwania postępowania o 37,2% z 13,5 miesiąca w 2017 r. do 18,5 miesiąca w 2022 r. a w sądach okręgowych na obszarze apelacji wzrósł jedynie o 0,3% z 22,5 miesiąca w 2017 r. do 22,6 miesiąca w 2022 r.;
- dla spraw kategorii „U” – ubezpieczenia społeczne dla sądów rejonowych na obszarze apelacji nastąpił wzrost przeciętnego czasu trwania postępowania o 14,3% z 13,3 miesiąca w 2017 r. do 15,2 miesiąca w 2022 r. a w sądach okręgowych na obszarze apelacji o 291,3% z 6,8 miesiąca w 2017 r. do 26,6 miesiąca w 2022 r.

Przeciętny czas trwania postępowania w ww. kategoriach był, w zależności od rodzaju sądu, dłuższy od średniego czasu trwania postępowań obliczonego dla potrzeb miernika z planu działalności, przykładowo w 2021 r.³² 12,3 miesiąca: w kategorii „C” w sądach okręgowych o 2,7 miesiąca i o 9,8 miesiąca w sądach rejonowych, w kategorii „GC” w sądach okręgowych o 10,6 miesiąca, w sądach rejonowych o 19,8 miesiąca, w kategorii „U” w sądach okręgowych o 10,4 miesiąca, w sądach rejonowych o 3,1 miesiąca, w kategorii „P” w sądach okręgowych o 9,3 miesiąca, w sądach rejonowych o 4,3 miesiąca.

(akta kontroli Tom I str. 86, Tom II str. 140-151, 156-159, 445)

Z kolei wskaźniki opanowania wpływu zawarte w planach działalności (częściowo zrealizowane w zaplanowanych wysokościach) obliczane były jako:

- „wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem)”: stosunek liczby wszystkich spraw załatwionych w danym okresie sprawozdawczym do liczby wszystkich spraw wpływających. Przy obliczaniu wskaźnika uwzględniane były wszystkie sprawy, w tym również sprawy ponownie wpisane i załatwione w związku z likwidacją/utworzeniem sądu/wydziału lub zmianami przepisów o Biurowości³³.
- „wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji” to stosunek liczby spraw w głównych kategoriach załatwionych w danym okresie sprawozdawczym do liczby spraw wpływających; Wskaźnik obliczany dla głównych repertoriów: sądy okręgowe: C, K, U, P, GC; sądy rejonowe: C, K, W, U, P, RC, RNs, Nsm, GC, GUp - po odjęciu ponownego wpływu i załatwienia spraw związanego z likwidacją/utworzeniem sądu/wydziału lub zmianami przepisów o Biurowości, tzn., że obejmował wpływ wszystkich spraw, również ponownie wpisanych oraz każdego sposobu ich załatwienia, w tym np. przekazania do innego sądu z uwagi na zmiany organizacyjne.

Wyniki analiz dla ww. poszczególnych kategorii spraw procesowych wskazują, że opanowanie wpływu (ww. wskaźniki były przypisane do celów: „poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego” oraz „zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu w sądach) nie jest równoznaczne z poprawą sprawności funkcjonowania sądu, rozumianą jako skrócenie czasu trwania postępowań. W okresie objętym kontrolą występowały przypadki poprawy wskaźnika

³² Ostatni rok obowiązywania wskaźnika „średni czas trwania postępowań sądowych wg wybranych kategorii ....”

³³ Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości: z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 ze zm.) oraz z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS poz. 138 ze zm.).

opanowania wpływu przy jednoczesnym pogorszeniu pozostałych analizowanych wskaźników, tj. w latach 2017 - 2022:

- dla spraw kategorii „P” w sądach rejonowych obszaru apelacji warszawskiej nastąpił wzrost stopnia opanowania wpływu o 17,3%, wydłużył się natomiast przeciętny czas trwania postępowania o 37,2%,
- dla spraw w kategorii „U” w sądach okręgowych nastąpił wzrost stopnia opanowania wpływu o 175,8%, jednocześnie jednak nastąpiły wzrosty we wszystkich pozostałych badanych wskaźnikach: przeciętnym czasie trwania postępowania o 291,3%, liczbie postępowań trwających powyżej 12 miesięcy o 224,4%, liczbie spraw trwających powyżej 12 miesięcy o 758,2%,
- dla spraw w kategorii GC w sądach rejonowych apelacji warszawskiej wskaźnik opanowania wpływu wzrósł o 33,8% w okresie objętym kontrolą (jedyne spadki odnotowano w 2018 r. o 21,5%), natomiast przeciętny czas postępowania wydłużył się o 58,6%,
- w kategorii „C” sądach rejonowych obszaru apelacji warszawskiej nastąpił wzrost opanowania wpływu o 21,6%, na co wpływ miał wysoki wzrost w roku 2020 (o 27,2%), a w kolejnych latach wskaźnik ten systematycznie spadał. Wydłużył się przeciętny czas trwania postępowania o 77,4%, wzrosła liczba postępowań trwających powyżej 12 miesięcy (o 38,6% w apelacji), przy czym w 2022 r. w całej apelacji i w okręgu zanotowano znaczące ponad dwudziestoprocentowe spadki.

Pogorszenie wszystkich badanych wskaźników nastąpiło w okresie objętym kontrolą w sprawach kategorii „C” w sądach okręgowych. Nastąpił spadek stopnia opanowania wpływu o 29,3%, a jednocześnie wzrósł przeciętny czas trwania postępowania o 34,0%. Wzrosła liczba spraw trwających powyżej 12 miesięcy o 73,7%. W strukturze pozostałości (dla spraw powyżej 12 miesięcy) nastąpiły bardzo wysokie wzrosty o 426,7%, a liczba spraw niezadowolonych od daty pierwszego wpływu (wskaźnik „%” powyżej 12 miesięcy) wzrosła o 29,7% – sprawy te od 2022 r. stanowią już ponad połowę pozostałości powyżej 12 miesięcy.

W kategoriach „K” - karne (w sądach okręgowych i rejonowych) stopień opanowania wpływu pozostał w okresie objętym kontrolą na podobnym poziomie (spadek o 2,3% w sądach okręgowych i o 0,5% w sądach rejonowych). Wzrósł przeciętny czas trwania postępowania o 29,3% w sądach okręgowych i o 7,3% w sądach rejonowych. Wzrastała liczba postępowań trwających powyżej 12 miesięcy (w sądach okręgowych o 64%, w sądach rejonowych o 45,2%).

(akta kontroli Tom I str. 20, 23, 28, 38, 41, 44, Tom II str. 140 - 165)

Analiza dotycząca wyznaczania terminów pierwszej rozprawy³⁴ dla sądów rejonowych apelacji warszawskiej wskazuje, że od 2017 do 2022 r. systematycznie wzrastał odsetek spraw, dla których termin wyznaczenia pierwszej rozprawy/posiedzenia od daty wpływu, przekracza 12 miesięcy:

- dla spraw kategorii „C” wzrost z 5,0% w 2017 r. do 33,33% w 2022 r.,
- dla spraw w kategorii „P” wzrost z 5,58% w 2017 r. do 29,39% w 2022 r.,
- dla spraw kategorii „U” wzrost z 21,82% w 2017 r. do 37,13% w 2022 r.,
- dla spraw w kategorii „GC” wzrost z 16,54% w 2017 r. do 23,69% w 2022 r.

NIK zwraca uwagę, iż jednocześnie wpływ spraw w kategoriach „C” i „GC” systematycznie w tym okresie spadał (w kategorii „C” z 84 881 w 2017 r. do 48 662 w 2022 r. a w kategorii „GC” z 25 369 w 2017 r. do 14 778 w 2022 r.)³⁵.

³⁴ Według zestawienia własnego NIK: załączniki 1 i 2 do pisma nr 8 - analizy sporządzone na podstawie sprawozdań MS-S... dla sądów apelacji warszawskiej (wyznaczenie pierwszej rozprawy/posiedzenia spraw od dnia wpływu/wpisu sprawy, wraz ze sprawami zawieszonymi poprzednio zakreślonymi, do dnia, w którym odbyła się pierwsza rozprawa/posiedzenie).

³⁵ Wg sprawozdań MS-S1r i MS-S19r przekazanych do kontroli.

W sądach okręgowych apelacji warszawskiej również systematycznie wzrastał odsetek spraw, dla których termin wyznaczenia pierwszej rozprawy/posiedzenia od daty wpływu, przekracza 12 miesięcy:

- dla spraw kategorii „C” wzrost z 8,63% w 2017 r. do 39,79% w 2022 r.,
- dla spraw w kategorii „P” z 7,73% w 2017 r. do 39,08% w 2022 r.,
- dla spraw kategorii „U” z 2,63% w 2017 r. do 60,89% w 2022 r.,
- dla spraw w kategorii „K” wzrost z 2,82 w 2017 r. do 14,64% w 2022 r.,
- dla spraw w kategorii „GC” wzrost z 25,11% w 2017 r. do 38,45% w 2022 r.

(akta kontroli str. Tom I str. 138-139, Tom V str. 1-440)

Prezes Sądu Apelacyjnego nie udzielił wyjaśnień w sprawie przyczyn pogarszających się wskaźników sprawności postępowań w poszczególnych kategoriach spraw w sądach na obszarze apelacji i działań podejmowanych w ramach nadzoru w celu przeciwdziałania pogarszającym się wynikom działalności sądów, podnosząc, że dotyczą one nadzoru Prezesa Sądu dotyczącego działalności orzeczniczej.

(akta kontroli Tom II str.128-137, 166)

Jako przyczyny nieosiągnięcia zaplanowanych mierników realizacji celów dla apelacji warszawskiej Prezes Sądu Apelacyjnego w sprawozdaniach z realizacji planu wskazywał, m.in.:

- niedostateczną liczbę etatów w każdej z grup zawodowych;
- niską obsadę średniookresową³⁶ we wszystkich grupach zawodowych;
- rotację kadry urzędniczej i niskim zainteresowaniem ogłaszanymi konkursami na obsadzenie stanowisk urzędniczych wynikającym z niskiego poziomu wynagrodzeń.

Ww. problemy, zgłaszane były również przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w „Informacjach rocznych”. Były również tożsame z identyfikowanymi w latach objętych kontrolą, kluczowymi ryzykami dla realizacji celów przejętych w rocznych planach działalności.

(akta kontroli Tom I str. 65, 69, 75, 80,85, 87, 144-184, 457, 484-532)

Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnił³⁷, że Kierownictwo Sądu planowało wartości mierników zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Sprawiedliwości i nie miało możliwości ujęcia w planach dla oaw wartości mierników możliwych do zrealizowania przez sądy apelacji warszawskiej, tj. uwzględniających specyficzne warunki dotyczące jej obszaru, m.in. obniżony poziom obsady średniookresowej wynikający z nieobsadzonych etatów, stałych i czasowych delegacji, długotrwałych nieobecności, długotrwałych procedur nominacyjnych, niewystarczającej liczby etatów w każdej grupie zawodowej, fluktuacji kadry i małym zainteresowaniem ogłaszanymi konkursami, wynikającym z niskich wynagrodzeń, zwiększonym wpływie spraw i rosnącym stopniem skomplikowania i obszerności spraw. W latach 2020-2022 wpływ na realizację zdań miał również stan epidemii ograniczający prace sądów (m.in. czasowego wstrzymania i odbywania rozpraw i posiedzeń jawnych z wyjątkiem spraw tzw. pilnych, zmiana organizacji pracy sądów – rotacyjny system pracy, zwiększona liczba absencji, zmniejszenie liczby wyznaczanych spraw na sesje z uwagi na konieczność zachowania zasad bezpieczeństwa).

(akta kontroli Tom II str. 109-110)

³⁶ Obsada średniookresowa, zgodnie z wytycznymi Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości z 10 grudnia 2018 r. dla sądu okręgowego: w wersji 1 uwzględniała sędziów danego sądu i sędziów funkcyjnych z wyłączeniem sędziów delegowanych z danego sądu (np. do innego sądu, MS, KSSiP); w wersji 3 uwzględniała sędziów danego sądu (orzekających) oraz sędziów funkcyjnych, delegowanych z danego sądu (np. do innego sądu, MS, KSSiP, sędziów delegowanych do orzekania w danym sądzie; dla sądu rejonowego w wersji 1 uwzględniała sędziów danego sądu, sędziów funkcyjnych z wyłączeniem sędziów delegowanych z danego sądu (np. do innego sądu, MS, KSSiP).

³⁷ Wyjaśnienia i informacje podpisane przez Głównego specjalistę ds. kontroli zarządczej w SA w Warszawie, załącznik do odpowiedzi Prezesa SA z 27 października 2023 r. (Adm-010-77/23).

Nadzór nad realizacją planów działalności sądów obszaru apelacji warszawskiej prowadzony był zgodnie z obowiązującymi w sądach apelacji warszawskiej wewnętrznymi procedurami dotyczącymi zasad funkcjonowania kontroli zarządczej³⁸, zarządzania ryzykiem³⁹, określającymi m.in. sposób zarządzania ryzykiem (m.in. wskazanie zadań kierownikom komórek organizacyjnych, koordynatorom ryzyk i pracownikom jednostek), prowadzenie rejestru ryzyk i zarządzanie ryzykiem (identyfikacji i analizy w stosunku do celów i zadań), kwartalnego raportowania występujących ryzyk i podejmowanych działań (reakcji na ryzyko). Analiz ryzyka w poszczególnych sądach dokonywali właściciele ryzyk (kierownicy poszczególnych komórek organizacyjnych sądów lub upoważnieni pracownicy) przy wykorzystaniu oprogramowania do koordynowania i zarządzania ryzykiem RiskManager/Risk Portal⁴⁰. Za organizację i koordynowanie prac odpowiadali koordynatorzy w poszczególnych sądach oraz Koordynator SA – odpowiadający za podsumowania kwartalnej oceny ryzyk i sporządzenie zbiorczej informacji nt. ryzyk nieakceptowalnych i podejmowanych wobec nich działaniach, przekazywanej do Ministerstwa Sprawiedliwości.

(akta kontroli Tom I str. 90-143, 187-190, 451-455)

W kwartalnych raportach, przekazywanych do MS przez Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego⁴¹ wskazywano powtarzające się corocznie kluczowe ryzyka nieosiągnięcia celu, identyfikowane dla celów i mierników, min.:

- niechęć stron postępowania do rozstrzygnięcia sprawy w formie mediacji; niską świadomość społeczną roli mediacji i brak zaufania do tej instytucji; brak przepisów zwiększających atrakcyjność mediacji w postępowaniach sądowych⁴².
- niedostosowanie obsady kadry orzeczniczej i urzędniczej do obciążenia sądów; wysoką fluktuację kadr, absencje (asystentów, pracowników sekretariatów) wynikające ze zdarzeń losowych; istotny wzrost wpływu spraw; niedostępność biegłych w wyspecjalizowanych dziedzinach i zbyt długie okresy sporządzania opinii przez biegłych⁴³,
- ograniczenia wynikające z pandemii Covid-19 (w latach 2020-2021)

oraz działania jakie podjęto w celu ograniczenia zidentyfikowanych ryzyk⁴⁴, tj.:

- prowadzenie stałego monitoringu obciążenia pracą i wpływu spraw w sądach apelacji warszawskiej,
- zapewnianie optymalnej obsady w ramach przyznanych limitów,
- w ramach przeciwdziałania absencjom, w tym wynikającym z pandemii Covid-19, Prezes Sądu, w odniesieniu do SA wprowadzał m.in.: zasady zastępstw sędziów, plany dyżurów, w okresie pandemii Covid-19 organizację pracy w systemie pracy zdalnej. W ramach systemu zastępstw ogłaszano konkursy na zwalniane stanowiska, organizowano staże absolwenckie i praktyki studenckie.⁴⁵

(akta kontroli Tom I str. 144-186)

³⁸ Zarządzenie nr 403/14 Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 31 grudnia 2014 r. w sprawie zasad i funkcjonowania kontroli zarządczej w apelacji warszawskiej (II poziom kontroli) i zasad etyki asystentów sędziów, urzędników sądowych i pozostałych pracowników apelacji warszawskiej.

³⁹ Zarządzenie nr 405/14 Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 31 grudnia 2014 r. w sprawie zarządzania ryzykiem w Apelacji Warszawskiej.

⁴⁰ Program do koordynowania i zarządzania ryzykiem (wersja 5.1.25) wykorzystywany w sądach apelacji warszawskiej od lutego 2013 r.

⁴¹ W raportach zgodnie z Komunikatami Ministra Sprawiedliwości w sprawie kontroli zarządczej wskazywano maksymalnie trzy ryzyka kluczowe oraz pięć zadań/reakcji a ryzyko.

⁴² Ryzyka te dotyczyły miernika „odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana”.

⁴³ Ryzyka te identyfikowano w dla mierników: „średni czas trwania postępowań sądowych...” (od 2022 r. zastąpionego przez „wskaźnik sprawności postępowania...”); „wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych w I instancji”; „wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem)”.

⁴⁴ W wystąpieniu ograniczono się do wskazania działań dotyczących nieosiągniętych celów.

⁴⁵ W sądach apelacji warszawskiej prowadzono w kolejnych latach działania rekrutacyjne (na stanowiska urzędnicze) – liczba etatów w okresie objętym kontrolą wzrosła z 3376 (na 31.12.2017r.) do 3843,25 na 30.06.2023, tj. o 467,25 etatu (13,9% w stosunku do końca 2017 r.) a obsada wzrosła z 3343,22 (na 31.12.2017r.) do 3666,60 na 30.06.2023, tj. o 323,38 (9,7%).

Do monitoringu obciążenia pracą apelacji warszawskiej wykorzystywane były przekazywane kwartalnie od 2004 r.⁴⁶ przez Prezesów Sądów apelacji warszawskiej dane dotyczące ruchu spraw i obciążenia pracą sędziów i referendarzy (m.in.: wpływ spraw, załatwienie, pozostałość, limit etatów i obsada średniokresowa, średnie obciążenie sędziów referendarzy). W SA funkcjonuje również Zespół ds. analiz i organizacji pracy⁴⁷ do zadań którego należy, m.in. prowadzenie zadań związanych ze sprawozdawczością statystyczną (w tym danych do informacji rocznych), analizowanie danych statystycznych i przedstawianie na wniosek Kierownictwa Sądu uwag i wniosków w tym zakresie.

Prezes Sądu Apelacyjnego na pytanie, czy funkcjonujący w strukturze organizacyjnej Sądu Apelacyjnego Zespół ds. analiz i organizacji pracy sporządzał na potrzeby kierownictwa sądu lub MS zbiorcze, okresowe analizy w zakresie etatyżacji ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb w stosunku do przyznanych limitów zatrudnienia, faktycznie obsadzonych etatów oraz odpowiadającej obciążeniom poszczególnych sądów, tak by zapewnić sprawne ich funkcjonowanie, wyjaśnił, że Zespół nie sporządzał innych okresowych zestawień dotyczących ruchu spraw i obciążenia sędziów i referendarzy. Zestawienia „Ruch spraw ...” przedstawiane były Prezesowi i Wiceprezesom Sądu Apelacyjnego oraz Sędziom Wizytatorom⁴⁸.

(akta kontroli Tom II str. 46 -74, 112, 339-340)

Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnił, że katalog czynności będących w kompetencji Prezesa Sądu jest wyraźnie określony przepisami, co rzutuje na możliwości podejmowania działań zaradczych związanych z ograniczeniem występujących kluczowych ryzyk.⁴⁹

(akta kontroli Tom II str. 105)

W informacjach rocznych zamieszczono podsumowania z prowadzonego na podstawie z art. 9a § 1 w zw. z art. 8 pkt 2 w zw. z art. 1 § 2 i 3 pusp, nadzoru administracyjnego nad działalnością sądu (i odpowiednio) sądów podległych apelacji warszawskiej przez Prezesa Sądu Apelacyjnego i Prezesów Sądów Okręgowych i Rejonowych. Podejmowane działania⁵⁰ obejmowały m.in. kierunki nadzoru określone w wytycznych Ministra Sprawiedliwości⁵¹ oraz były związane z realizacją zadań przypisanych do niewykonanych celów i mierników wynikających z planów działalności oraz działań podejmowanych w reakcji na kluczowe ryzyka. Prezesi Sądów apelacji warszawskiej prowadzili działania związane, m.in.:

- ze zmniejszeniem zaległości, m.in.: dotyczące spraw pozostających w sądach powyżej roku (w kategorii spraw „Ka” w 2021 r., w kategorii „Ca” i „Ga” w 2020 i 2022 r.), w pionach cywilnym, karnym, gospodarczym dotyczące spraw pozostających w sądach powyżej trzech (w pionach cywilnym, karnym, gospodarczym, pracy i ubezpieczeń) w 2018 r. oraz w 2020 r. i powyżej pięciu lat (w 2018 r., 2020 r., w 2021 r. 2022 r.),
- monitorowaniem racjonalności przydziałów sędziów i referendarzy sądowych do poszczególnych pionów i wydziałów, w ramach których kontrolowali obsadę kadrową i wpływ spraw, w razie konieczności podejmowali działania związane z delegowaniem sędziów, przenoszeniem sędziów w ramach wydziałów i pionów w sądach (w 2018 r., 2020 r., 2021 r. i 2022 r.), zgłaszali wolne etaty

⁴⁶ Pismo ZAO-421-1/16 (ZAO-421-1/13) z 11 października 2004 r. do Prezesów Sądów Okręgowych apelacji warszawskiej.

⁴⁷ Zadania Zespołu określił Prezes SA w załączniku do zarządzenia 27/1/12 z dnia 12 listopada 2012 r.

⁴⁸ Wyjaśnienia z 19 września 2023 r. (Adm-010-77/23) oraz wyjaśnienia Kierownika Zespołu ds. Analiz i Organizacji Pracy przy VI Wydziale Wizytacji Sądu Apelacyjnego w Warszawie załączone do odpowiedzi Prezesa SA z 19 października 2023 r.

⁴⁹ Przykłady podejmowanych przez Prezesa Sądu Apelacyjnego działań wskazano w obszarze II wystąpienia pokontrolnego.

⁵⁰ Prezes Sądu Apelacyjnego i Prezesi Sądów Okręgowych przeprowadzili w okresie objętym kontrolą w ramach czynności nadzorczych w sądach okręgowych i rejonowych apelacji warszawskiej, m.in. 314 lustracji i 35 wizytacji w sprawach: karnych, cywilnych gospodarczych, pracy i ubezpieczeń, wieczystoksięgowych oraz rodzinnych i nieletnich.

⁵¹ Pisma z 12 grudnia 2017 r. nr DNA-I-511-1/17, z 14 grudnia 2018 r. nr DNA-I-511-1/18, z 22 grudnia 2019 r. nr DNA-I.511.2.2019, z 15 grudnia 2020 r. nr DNA-I.511.1/2020, z 31 grudnia 2021 r. nr DNA-I.511.1.2021, z 30 grudnia 2022 r. nr DNA-I-511.12022.

i występowali o nowe etaty do Ministra Sprawiedliwości, wspomagali pracę sądów delegacjami sędziów, dokonywali alokacji etatów w celu wyrównania pracy wydziałów;

- monitorowali racjonalność wykorzystania kadry urzędniczej i asystentów (w 2018 r., 2020 r., 2022 r.) i w przypadku braków podejmowali działania związane m.in. z: zatrudnianiem na zastępstwo na czas nieobecności urzędników, organizowali konkursy na stanowiska urzędnicze, przesuwali pracowników w ramach posiadanych etatów w celu wyrównania obciążenia pracą
- monitorowali przebieg postępowań i terminowości w sprawach dotyczących odwołań od decyzji zmniejszających wysokości policyjnych emerytur, rent inwalidzkich i policyjnych rent rodzinnych (2021 r.), m.in. ujednolitali kierowane do IPN zapytania dotyczące kwerendy zasobów, wykorzystywali instytucję doręczenia przez Portal Informacyjny w celu przyśpieszenia uprawomocnienia orzeczeń, zwiększyli liczbę spraw na jedną wokandę;
- monitorowali organizację pracy w sądach związaną z pandemią Covid-19 (w 2021 r.),
- monitorowali pracę wydziałów KW, tj.: analizowali wyniki pracy oraz sytuację kadrową i organizacyjną (w 2021 r., w 2022 r.), prowadzali wizytacje i lustracje, dokonywali przesunięć etatów między wydziałami w celu wyrównania obciążenia i zmniejszenia zaległości.

akta kontroli Tom III str. 87-184, 363-417, Tom IV str. 57-111, 332-390)

W ramach określanych przez Ministra Sprawiedliwości ogólnych kierunkach wewnętrznego nadzoru administracyjnego prowadzone były analizy podejmowanych działań w przypadku przekroczenia określonych przez MS wskaźników „pozostałości ponad trzy miesięczny wpływ”⁵². W latach 2018 i 2020⁵³ przekroczenia zaplanowanych wskaźników wystąpiły w obu sądach okręgowych apelacji warszawskiej i w 12 z 14 sądach rejonowych w 2018 r. a w 2020 r. we wszystkich sądach rejonowych.

W ramach działań nadzorczych podejmowanych w związku z występującymi przekroczeniami wskaźników pozostałości Prezesi poszczególnych sądów wskazywali, m.in. kontrole spraw, w których nie podejmowano czynności ponad dwa miesiące, analizę wielkość referatów sędziów, wpływu spraw przydzielanych przez System Losowego Przydziału Spraw, wzmacnianie wydziałów poprzez delegowanie sędziów z sądów rejonowych, podejmowanie działań związanych z tworzeniem „przedwydziałów” w wydziałach objętych wspólnym wpływem spraw w celu równomiernego obciążenia sędziów, prowadzenie lustracje spraw niezakończonych trwających ponad 10 lat w sprawach karnych.

(akta kontroli, Tom I str. 462-476, 534 Tom III str. 19-23, 59-85, 290-295, 331-361)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu Apelacyjnego w okresie objętym kontrolą określał cele, mierniki i zadania w planach działalności, zgodnie z wymogami wynikającymi z zasady kaskadowania celów wskazywanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości. Ustanowił obowiązujące na obszarze apelacji warszawskiej procedury związane z wykonywaniem kontroli zarządczej przez Prezesów Sądów, w tym procedury analizy ryzyk związanych z realizacją planów działalności. Wyniki analiz przedstawiano Ministrowi Sprawiedliwości. Prowadzony przez Prezesa Sądu

⁵² Poziomy dla siedmiu kategorii spraw w sądach okręgowych i sądów rejonowych na rok 2018 oraz siedmiu kategorii dla sądów okręgowych i sześciu dla sądów rejonowych na rok 2020 ustalił Minister Sprawiedliwości.

⁵³ Dane na podstawie informacji rocznych za lata 2018 i 2020. Brak danych za rok 2019 z uwagi na niesporządzenie informacji rocznej.

Apelacyjnego nadzór administracyjny obejmował zidentyfikowane ryzyka istotne dla osiągnięcia celów, np. dotyczące racjonalności obsady kadry orzeczniczej i urzędniczej, terminowości przebiegu postępowań oraz sporządzania opinii przez biegłych czy organizacji pracy w okresie pandemii.

Kluczowe ryzyka zidentyfikowane w apelacji warszawskiej dotyczyły przede wszystkim niskiej obsady kadrowej orzeczników i urzędników sądowych, a działania w celu ich poprawy pozostawały poza kompetencjami Prezesa Sądu Apelacyjnego – o przedziałach etatów decydował Minister Sprawiedliwości.

OBSZAR

2. Organizacja sądów powszechnych i zarządzanie zasobami tych sądów.

Opis stanu faktycznego

2.1 Zmiany w strukturze organizacyjnej sądów.

Strukturę organizacyjną sądów na obszarze apelacji warszawskiej w zakresie siedziby, obszarów właściwości oraz zakresu rozpoznawanych spraw przez sądy apelacyjne, okręgowe i rejonowe w okresie objętym kontrolą, zgodnie z art. 20 pkt 1 pusp ustalał Minister Sprawiedliwości⁵⁴. W kontrolowanym okresie na obszarze apelacji warszawskiej funkcjonowały: Sąd Apelacyjny w Warszawie, dwa sądy okręgowe oraz 14 sądów rejonowych. Minister Sprawiedliwości odpowiadał, zgodnie z art. 19 § 1 pusp za tworzenie i znoszenie wydziałów w sądach powszechnych w tym apelacji warszawskiej⁵⁵.

Szczegółowe badanie dwóch zmian dokonanych przez Ministra Sprawiedliwości w sądach apelacji warszawskiej z 30 marca 2018 r. dotyczącej m.in. zmian właściwości miejscowej I, II i III Wydziałów Cywilnych SOWP⁵⁶ oraz z 28 grudnia 2018 r. dotyczącej m.in. zniesienia dwóch wydziałów karnych w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy, wykazało, że:

- zmiana właściwości wydziałów cywilnych w SOWP nie była opiniowana przez Prezesa Sądu Apelacyjnego. Analiza ruchu spraw i obciążenia sędziów za lata 2017-2022 wskazuje, że w wyniku tej zmiany różnice w obciążeniu wpływem w trzech wydziałach cywilnych zostały zmniejszone (w 2017 r. do I WC i II WC wpływało prawie dwukrotnie mniej spraw niż do III WC (odpowiednio 51,3% i 57,2%). W kolejnych latach stosunek ten ulegał wyrównaniu⁵⁷ natomiast w 2022 r. wpływ spraw w III WC (4809 spraw) ponownie znacznie przekroczył wpływ do I i II Wydziału (odpowiednio 3102 i 3758 spraw);
- zmiana właściwości wydziałów karnych Sądu Rejonowego Warszawa Mokotów i likwidacja dwóch wydziałów Karnych Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy⁵⁸ z 28 grudnia 2018 r. była zaopiniowana pozytywnie przez Prezesa Sądu Apelacyjnego⁵⁹. Uzasadnieniem dla zmian była zmiana kryterium przydziału spraw z miejscowego na losowy, a w przypadku Wydziałów Karnych w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy zmiana miała również pozwolić na zwiększone

⁵⁴ Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 października 2014 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1407 ze zm.) oraz Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz zakresu rozpoznawanych przez nie spraw (Dz. U. z 2018 r., poz. 2548 ze zm.).

⁵⁵ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie utworzenia wydziałów w sądach okręgowych oraz ośrodków zamiejscowych sądów okręgowych (Dz. Urz. MS poz. 334, ze zm.) oraz Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia wydziałów w sądach rejonowych: z dnia 27 czerwca 2012 r. (Dz. Urz. MS z 2012 r. poz. 95) oraz z dnia 2 stycznia 2020 r. (Dz. Urz. MS z 2020 r. poz. 3).

⁵⁶ Dz. Urz. MS z 2018 r., poz. 163. W kontrolowanym okresie tylko ta zmiana dotyczyła innych sądów apelacji warszawskiej objętych przedmiotową kontrolą. Przed zmianą poszczególnym wydziałom przypisana była właściwość miejscowa: I WC – obszar SR dla Pragi-Północ, II WC – obszar SR dla Pragi-Południe i III WC – obszar pozostałych czterech SR. Po zmianie właściwością miejscową wszystkich trzech wydziałów był obszar SOWP.

⁵⁷ Dane na podstawie zestawień „Ruch spraw i obciążenie sędziów”.

⁵⁸ Zmiana wnioskowana przez Prezesów Sądów Rejonowych, do kontroli nie przekazano wniosków do MS w tej sprawie.

⁵⁹ W dniu 12 grudnia 2018 r.

zaangażowanie osób funkcyjnych do pracy orzeczniczej i urzędniczej – w związku ze zniesieniem części stanowisk funkcyjnych. Analiza danych dotyczących wpływu, załatwienia, pozostałości oraz etatu i obsady średniokresowej⁶⁰ za lata 2019-2022 w SR dla m.st. Warszawy (po dokonaniu ww. zmiany) wskazuje, że liczba etatów w pionie karnym pozostała na podobnym poziomie, ale zwiększyła się obsada średniokresowa sędziów (w wersji 1). Mimo wprowadzonych zmian oraz mniejszego wpływu spraw, od roku 2020 liczba pozostałości nadal przekraczała 4500 spraw i pozostawała na zbliżonym poziomie w latach 2020 – 2022.

(akta kontroli Tom II str. 200-202, Tom V str. 463, Tom VI str. 1-5, 7, 18, 25-26)

W 2020 r. w Sądzie Apelacyjnym dokonano analizy dotyczącej wydziałów karnych obszaru SOW za III kwartał 2020 r. Wskazano w niej dane dotyczące wpływu i załatwienia spraw m.in. w sądach rejonowych objętych ww. reorganizacją. Wyniki analizy dla ww. sądów wskazywały, że w Sądzie Rejonowym dla Warszawy Mokotowa i w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy spadły poziomy załatwienia spraw mimo wzrostu obsady średniokresowej sędziów i spadku wpływu spraw do sądów. Prezesi Sądów w odpowiedzi na zapytania Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnili, że:

- spadek wpływu w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy dotyczył spraw kategorii „W”, których zakończenie następowało w wyniku uprawomocnienia się wyroku nakazowego, czyli spraw najprostszych załatwianych na bieżąco, a w sprawach „K” wpływ utrzymywał się na podobnym poziomie do III kwartału 2019 r. a załatwienie wzrosło i to mimo ograniczenia prowadzenia rozpraw w II kwartale 2020 r. i braku rozwiązań umożliwiających przeprowadzanie rozpraw w trybie zdalnym w procesie karnym;
- spadek wskaźnika w Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Mokotowa załatwienia spraw wynikał głównie z ograniczeń związanych ze stanem epidemii i trudną sytuacją lokalową sądu. Wzrost obsady w 2020 r. był krótkotrwały i nastąpił po kilku latach zmniejszania się obsady średniokresowej. W opinii wskazano, że poprawa stanu może nastąpić po zniesieniu ograniczeń związanych z epidemią, natomiast pożądane jest wzmocnienie pionu karnego o dodatkowy etat, aby stale podwyższyć stopień obsady w grupie sędziów.

(akta kontroli Tom II str. 277-316)

W apelacji warszawskiej nie określono zasad, kryteriów lub przesłanek, których zaistnienie uzasadnia zmiany w strukturze organizacyjnej sądów na obszarze apelacji. Prezes Sądu Apelacyjnego, na pytanie dotyczące określania dla apelacji warszawskiej kryteriów, przesłanek, których zaistnienie uzasadnia dokonywanie zmian w strukturze organizacyjnej oraz sposobu monitorowania adekwatności struktury organizacyjnej sądów na obszarze apelacji warszawskiej do ich aktualnych celów, zadań wyjaśnił, że Prezes Sądu Apelacyjnego posiada kompetencje wynikające z § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych⁶¹ dotyczące tworzenia sekcji w wydziałach okręgowych i rejonowych, na wniosek ich prezesów. W związku z powyższym adekwatność struktury organizacyjnej monitorowana jest w pierwszej kolejności przez Prezesa danego sądu. Przy znoszeniu/tworzeniu komórek organizacyjnych brane są pod uwagę przede wszystkim argumenty podane we wniosku, ale również dane statystyczne dotyczące wpływu spraw, limitu, obsady, zakresu zadań, zmiany przepisów rzutujące na rozbudowanie zadań jednostek, ewentualne koszty i powierzchnia lokalowa. Każdy wniosek analizowany jest

⁶⁰ Dane na podstawie zestawień „Ruch spraw i obciążenie sędziów”.

⁶¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 2514 ze zm. Wcześniej § 21 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2316). Dalej „regulamin urzędowania”.

indywidualnie na podstawie kryteriów istotnych z punktu widzenia tego wniosku. Inne kryteria mogą podlegać analizie w przypadku tworzenia wydziałów czy sekcji, a inne w przypadku komórek poza orzeczniczych.

(akta kontroli Tom II str. 75-76, 80)

Prezes Sądu Apelacyjnego tworzył, na wniosek Prezesów Sądów apelacji warszawskiej i po uzyskaniu opinii Ministra Sprawiedliwości, sekcje w wydziałach sądów w okręgu warszawskim (dwie w Sądzie Okręgowym i sześć w sądach rejonowych oraz zniósł sześć sekcji w sądach na obszarze okręgu warszawskiego (jedną w Sądzie Okręgowym i pięć w sądach rejonowych).

Szczegółowa analiza utworzenia jednej sekcji w okresie objętym kontrolą w Sądzie Rejonowym dla Warszawy-Mokotowa⁶² oraz jednej w roku 2017 w XIII Wydziale Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w Warszawie⁶³ związku ze zmianami prawa⁶⁴, wykazała że wnioski zostały przekazane przez Prezesów Sądu Okręgowego zgodnie z wymogami regulaminu urzędowania z 2015 r. a uzasadnieniem utworzenia ww. sekcji był przewidywany wzrost wpływu spraw spowodowany wejściem w życie zmian prawa dotyczącego przekształcenia prawa użytkowania wieczystego oraz rent i emerytur funkcjonariuszy. Utworzenie osobnych sekcji miało umożliwić zwiększenie sprawności postępowania w Wydziałach Ksiąg Wieczystych⁶⁵ oraz niedopuszczenie do opóźnień w rozpoznawaniu spraw przez pozostałe referaty pionu Pracy i Ubezpieczeń SOW⁶⁶.

(akta kontroli Tom VI str. 2, 30-69)

Dane zawarte w zestawieniach „Ruch spraw i obciążenie sędziów” wskazują, że:

- wpływ spraw w pionie ksiąg wieczystych Sądu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa wzrósł z 249 773 spraw w roku 2018 do 541 540 w 2019, tj. o 116,8% i w kolejnych dwóch latach pozostawał na bardzo wysokim poziomie (ponad 550 tys. w 2020 r. i ponad 420 tys. w 2021 r.). Dopiero w 2021 r. wpływ powrócił do poziomu z roku 2018. W okresie tym zwiększony został limit etatów referendarzy z 73 w 2018 r. do 121 w 2022 r., zwiększała się również obsada średniookresowa referendarzy z 41,153 w 2018 r. do 81,133 w 2020 r. (w kolejnych dwóch latach obsada nieznacznie spadła) oraz limit etatów sędziów do trzech oraz średniookresowa obsada sędziów (do ponad dwóch) w latach 2021-2022. Pozwoliło to na stałe w badanym okresie zwiększanie poziomu załatwień spraw i stopniowe zmniejszanie pozostałości;
- wpływ spraw w XIII Wydziale Ubezpieczeń w 2018 wzrósł w stosunku do 2017 r. o 240,7% (z 7773 spraw do 26 482 spraw). W kolejnych latach nie przekraczał poziomu 4000 spraw rocznie. Limit etatów został zwiększony z 13,065 w 2017 r. do ok 35 w roku 2019, a w latach 2021-2022 zmniejszony do 16 etatów. Pomimo zwiększenia etatów obsada średniookresowa nie przekroczyła 12 (wzrosła z 6,808 w 2017 do 11,656 w 2022 r.) Mimo braku zwiększenia obsady do poziomu przyznanych etatów, poziom załatwienia spraw (z wyjątkiem 2019 r.)

⁶² Sekcji ds. rozpatrywania wniosków złożonych w trybie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów w ramach wszystkich wydziałów ksiąg wieczystych (...) w SR dla Warszawy Mokotowa. Zarządzenie Prezesa Sądu Apelacyjnego nr 289/2019 z 8 lipca 2019 r.

⁶³ Sekcji ds. odwołań od decyzji zmniejszających wysokość emerytur i rent byłym funkcjonariuszom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w XIII Wydziale Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w Warszawie. Zarządzenie Prezesa Sądu Apelacyjnego nr 437/2017 z 28 grudnia 2017 r.

⁶⁴ Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów (Dz.U. z 2023 r. poz. 904 ze zm.) oraz Ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 2270).

⁶⁵ Przez zgrupowanych w tym celu referendarzy, którzy ujawniając wyłącznie sprawy przekształcenia własności osiągną większą sprawność w rozpoznaniu tych wniosków. Rozwiązanie miało też pozwolić uniknąć przedłużenia rozpoznawania pozostałych wniosków wieczysto-księgowych.

⁶⁶ W tym celu Prezes Sądu wnioskował o przyznanie 25 etatów sędziowskich 75 urzędniczych i 25 asystenckich.

przekraczał wpływ, co pozwoliło zmniejszać poziom pozostałości z 25 522 spraw w 2018 r. do 11 779 w 2022 r.

(akta kontroli Tom II str. 342-443, Tom V str. 462)

2.2 Sytuacja kadrowa w sądach apelacji warszawskiej.

Przydzielanie nowych stanowisk sędziowskich i asesorskich (art. 20a pusp), referendarzy (art. 153b pusp) oraz asystentów sędziego (art. 155d pusp) należało, zgodnie z przepisami pusp, do kompetencji Ministra Sprawiedliwości. Do zadań Prezesa Sądu Apelacyjnego należało informowanie Ministra o zwalnianych stanowiskach w terminie 14 dni od dnia zwolnienia stanowiska (art. 20a § 2 pusp) oraz niezwłocznie, w przypadku zwolnienia stanowiska referendarza (art. 153b § 2 pusp) i asystenta sędziego (art. 155d § 2 pusp).

Dla stanowisk sędziowskich, asesorskich, referendarzy i asystentów w okresie objętym w okresie objętym kontrolą Minister Sprawiedliwości zwiększył limity etatów:

- o 7,8% dla stanowisk sędziów (z 1275 na koniec 2017 r. do 1374 na koniec 2022 r.),
- o 138,3% dla stanowisk asesorów (z 47 do 112),
- o 27,0% dla stanowisk referendarzy (z 344 do 437),
- o 7,9% dla stanowisk asystentów (z 712 do 768).

(akta kontroli str. Tom II str. 15)

Obsada sędziów i asesorów⁶⁷ zwiększyła się z 1183 na koniec 2017 r. do 1234 na koniec 2022 r. i stanowiła 92,8% etatu w 2017 r. i 89,8% etatu w 2022 r. W okresie tym zwiększała się również liczba sędziów delegowanych poza sądy powszechne (do MS lub KSSiP) z 39 na koniec 2017 r. (3,2% obsady sędziów i asesorów) do 47 na koniec 2022 r. (3,8% obsady sędziów i asesorów).

Na stanowiskach referendarzy obsada zwiększyła się z 280 na koniec 2017 r. do 415 na koniec 2022 r. i stanowiła 81,4% etatu w 2017 r. i 94,7% etatu w 2022 r. W okresie tym zwiększała się jednak również liczba referendarzy delegowanych poza sądy powszechne (do MS lub KSSiP) z 14 na koniec 2017 r. (5,0% obsady) do 56 na koniec 2022 r. (13,5% obsady).

Na stanowiskach asystentów obsada zwiększyła się z 689,18 na koniec 2017 r. do 719,375 na koniec 2022 r. i stanowiła 96,8% etatu w 2017 r. i 93,7% etatu w 2022 r. W okresie tym zwiększała się jednak również liczba asystentów delegowanych z sądów apelacji warszawskiej⁶⁸ z 20 na koniec 2020 r. (2,7% do 26 na koniec 2022 r. (3,6% obsady).

(akta kontroli Tom I str. 484-532, Tom II str. 15)

Obciążenie sędziów w apelacji warszawskiej⁶⁹ w okresie objętym kontrolą kształtowało się następująco:

- w SOW obciążenie wpływem wzrosło z 345,55 sprawy w 2017 r. do 444,33 w 2022 r., a obciążenie pozostałością wzrosło ze 149,25 w 2017 r. do 422,97 w 2022 r.;
- w SOWP obciążenie wpływem wzrosło z 387,40 sprawy w 2017 r. do 391,22 w 2022 r. a obciążenie pozostałością wzrosło ze 180,68 w 2017 r. do 282,17 w 2022 r.;
- w sądach rejonowych okręgu warszawskiego obciążenie wpływem spadło z 862,63 w 2017 r. spraw do 661,62 w 2022 r. a obciążenie pozostałością spadło ze 409,93 w 2017 r. do 398,57 w 2022 r.;

⁶⁷ Obsada wg. limitu etatów - wskazana w zestawieniach „Limity plany i obsada etatów w sądownictwie powszechnym” na koniec danego roku zestawienia przekazane do MS.

⁶⁸ Do MS, KSSiP oraz innych sądów. Brak danych dotyczących delegacji wyłącznie do MS i KSSiP. W latach 2017-2019 w zestawieniach przekazanych do Ministerstwa Sprawiedliwości nie wykazywano delegacji asystentów.

⁶⁹ Na podstawie zestawień „Ruch spraw i obciążenie sędziów”. Dane w stosunku do wykazanej w zestawieniach obsady średniookresowej w sądach.

- w sądach rejonowych okręgu warszawsko-praskiego obciążenie wpływem wzrosło z 912,82 w 2017 r. spraw do 964,99 w 2022 r. a obciążenie pozostałością wzrosło ze 352,01 w 2017 r. do 440,02 w 2022 r.

(akta kontroli Tom II str. 341, 342-443)

Mimo zgłaszanych corocznie, razem z projektem planu finansowego, potrzeb etatowych⁷⁰ sądów apelacji warszawskiej⁷¹, dotyczących m.in. stanowisk sędziów i asesorów, referendarzy, Minister Sprawiedliwości nie w pełni uzupełniał zgłaszane potrzeby etatowe, tj.

- w etatach sędziów i asesorów na zgłoszone potrzeby: w 2018 r. 59 etatów⁷² w wyniku działań Ministra liczba etatów wzrosła o 46, w 2019 r. na zgłoszone 62 etaty wzrosła o 19, w 2020 r. na zgłoszone 77 etatów wzrosła o 19, w 2021 r. na zgłoszone 100 etatów wzrosła o 6, w 2022 r. na zgłoszone 54 etaty wzrosła o 2;
- w etatach referendarzy na zgłoszone potrzeby 17 etatów w 2018 r. w wyniku działań Ministra liczba etatów wzrosła o 15, w 2019 na zgłoszone 17 etatów wzrosła o 64, w 2020 r. na zgłoszone 11 etatów wzrosła o 2, w 2021 r. na zgłoszone 12 etatów wzrosła o 11, w 2022 r. na zgłoszone 24 etaty wzrosła o 15;
- w etatach asystentów na zgłoszone potrzeby: w 2018 r. 134 etaty w wyniku działań Ministra liczba etatów wzrosła o 6, w 2019 na zgłoszone 164 liczba etatów nie wzrosła, w 2020 r. na zgłoszone 88 etatów wzrosła o 31, w 2021 r. na zgłoszone 99 etatów wzrosła o 6, w 2022 r. na zgłoszone 57 etatów wzrosła o 12.

W okresie objętym kontrolą Prezesa sądów apelacji warszawskiej występowali 117 razy do Ministra Sprawiedliwości o przyznanie dodatkowych etatów, w wyniku tych wystąpień Minister przyznał 37 etatów (w tym 17 etatów sędziowskich/asesorskich).

(akta kontroli Tom I str. 15, 457, 533)

Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnił, że działania podejmowane w celu zapewnienia optymalnej obsady w ramach przyznaných limitów zależą od grupy zawodowej i aktualnych przepisów. Prezes Sądu nie posiada narzędzi, które umożliwiłyby szybsze obsadzanie wolnych etatów sędziowskich. Wyjaśnił też, że „obsadzenie wolnych etatów w niektórych przypadkach może odbyć się w drodze przeniesienia służbowego, co wymaga jednak porozumienia pomiędzy kierownikami obu jednostek. Przy brakach kadrowych sygnalizowanych przez Kierownictwo Sądów, wzmocnienie w taki sposób jednego sądu, może powodować osłabienie kadry w innym, w związku z czym rozwiązanie to co do zasady spotyka się z umiarkowanym entuzjazmem ze strony przełożonych.”

W odniesieniu do działań podejmowanych w celu zapewnienia obsady urzędników sądowych, Prezes wyjaśnił, m.in., że „narzędziem mającym na celu obsadzenie wolnych etatów jest (...) procedura konkursowa, która jednak w przypadku sądów również jest wysoce sformalizowana. Zainteresowanie udziałem w konkursach organizowanych przez sądy warszawskie stopniowo maleje. Jako przyczyny takiego stanu rzeczy wskazać można m.in.:

- kwestie demograficzne i mniejszą liczbę kandydatów na rynku pracy,
- epidemię, która wpłynęła na przeorganizowanie w wielu firmach stylu pracy poprzez umożliwienie w większym zakresie pracy zdalnej lub pracy hybrydowej,

⁷⁰ Potrzeby w grupach stanowiły (wskazano wartości największą i najmniejszą w latach 2018-20122): w grupie sędziów i asesorów od 3,9% do 7,3%, w grupie referendarzy od 2,7% do 5,5% i w grupie asystentów sędziego od 7,4% do 22,8%.

⁷⁰ Wartość jest wynikiem sumy zwiększenia i zmniejszenia limitu etatów, przeniesienia pomiędzy jednostkami oraz przekształceń etatów sędziowskich i asesorskich w danym roku.

⁷¹ Prezes Sądu apelacyjnego nie udzielił, wyjaśnień na jakiej podstawie ustalono liczbę ww. etatów. W „Sprawozdaniach z działalności dyrektorów sądów (...) oraz Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Warszawie” w części dotyczącej projektowaniu budżetu na kolejne lata wskazywano, że są to braki zgłaszane przez podległe jednostki oraz, że niedobory etatowe bezwzględnie jednoznacznie wpływają na bieżące funkcjonowanie sądów obszaru apelacji warszawskiej

⁷² Wartość jest wynikiem sumy zwiększenia i zmniejszenia limitu etatów, przeniesienia pomiędzy jednostkami oraz przekształceń etatów sędziowskich i asesorskich w danym roku.

co w przypadku sądów jest często niemożliwe do zastosowania z uwagi na specyfikę instytucji,

- sformalizowany, zniechęcający kandydatów proces naboru wymagający złożenia dokumentów w formie papierowej, podpisanych odręcznie oraz osobistego stawiennictwa w kolejnych etapach konkursu, w sytuacji, gdy wiele firm prowadzi rekrutację wyłącznie w formie elektronicznej i on-line,
- wysokie koszty życia w stolicy, przekładające się na poszukiwanie pracy w firmach prywatnych i korporacjach,
- nieatrakcyjne i niekonkurencyjne wynagrodzenia nieadekwatne do zakresu odpowiedzialności i zadań,
- często nieprzychylną opinię społeczną nt. pracy w sferze budżetowej.”

Jak wyjaśnił Prezes aby zapewnić optymalną obsadę, prezesi sądów muszą na bieżąco składać wnioski o pozostawienie zwalnianych etatów, a jednocześnie mogą sygnalizować trudną sytuację kadrową wnosząc o przyznanie dodatkowych etatów poza przydzielonym limitem o podniesienie wynagrodzeń czy o odwołanie pracowników z delegacji do innych instytucji oraz cyklicznie ogłaszać konkursy w grupach zawodowych mu podlegających, a także dokonywać przesunięć w ramach podległych grup zawodowych i przydzielonego limitu etatów w danym sądzie przy uwzględnieniu sytuacji wszystkich komórek tak by decyzje zarządcze nie destabilizowały funkcjonowania żadnej z nich i wzmocnienie kadrowe jednego wydziału nie odbywało się kosztem innego. Powyższe czynniki, stanowiące zapewne jedynie wycinek problemu związanego z zapewnieniem dodatkowej kadry, w połączeniu z rotacją pracowników, przejściami na emeryturę/w stan spoczynku oraz czasowymi absencjami (zwolnienia lekarskie, urlopy macierzyńskie, delegacje) powodują, że osiągnięcie obsady zbliżonej do limitu w różnych grupach zawodowych jest właściwie niemożliwe.

(akta kontroli str. Tom II str.171-173)

Rotacja kadry urzędniczej oraz niskie wynagrodzenia były wykazywane do MS jako jedno z kluczowych ryzyk nieosiągnięcia zaplanowanych celów oraz były wskazywane przez Prezesów Sądów w informacjach rocznych w dziale „Diagnoza sytuacji i problemów sądów na obszarze apelacji”.

(akta kontroli Tom I str. 144-184, Tom III str. 184-186, 191, 193, 420-422, 448)

Analiza wynagrodzeń⁷³ wykazała, iż zarobki urzędników sądowych sądów apelacji warszawskiej wynosiły w 2018 r. 75% średniego wynagrodzenia w Warszawie i 79% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim, a w kolejnych latach odpowiednio: 66% i 69% w 2019 r., 81% i 86% w 2020 r., 78% i 83% w 2021 r., 66% i 69% w 2022 r.; wynagrodzenia asystentów sędziego wynosiły odpowiednio: 77% i 82% w 2018 r., 65% i 69% w 2019 r., 79% i 83% w 2020 r., 78% i 82% w 2021 r. i 66% i 70% w 2022 r.

(akta kontroli Tom I str. 456)

W celu monitorowania sytuacji kadrowej, obciążeń sędziów w pionach orzeczniczych w 2004 r. Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie zarządziła⁷⁴ przedstawienie przez prezesów Sądów Okręgowych kwartalnych analiz obciążenia sędziów w pionach orzeczniczych sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych. Analizy te miały prowadzić do opracowania wniosków organizacyjnych i kadrowych dotyczących przesunięć kadry, usprawnienia procedur obsadzania etatów orzeczniczych, zwiększania liczby sesji i wokand oraz przyjęcia kryteriów obciążenia sędziów w celu zapewnienia opanowania wpływu i zmniejszania pozostałości. W 2018 r. w celu

⁷³ Dokonana na podstawie danych GUS o średnim wynagrodzeniu w województwie mazowieckim i w Warszawie na koniec grudnia każdego roku oraz danych zawartych w "Sprawozdaniach z działalności dyrektorów sądów (...) oraz Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Warszawie o wynagrodzeniach w grupach zawodowych na 31 grudnia (...)” danego roku (dalej: „sprawozdanie z działalności”).

⁷⁴ Pismo WiZ-4-325/04 z 11 października 2004 r.

ujednoczenia danych Wiceprezes Sądu Apelacyjnego wskazała zakres danych i wzór zestawienia do stosowania przez Sądy Okręgowe.

(akta kontroli Tom II str. 48, 62-67)

Prezes Sądu Apelacyjnego na pytanie dotyczące, m.in. przyjęcia kryteriów obciążenia sędziów w celu zapewnienia opanowania wpływu i zmniejszenia pozostałości odmówił udzielenia wyjaśnień, podnosząc, że dotyczą one nadzoru prezesa Sądu dotyczącego działalności orzeczniczej.

(akta kontroli Tom II str. 333-338)

Szczegółowe badanie podejmowanych działań przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w sprawach zwalnianych stanowisk⁷⁵ wykazało, że Prezes Sądu we wszystkich badanych sprawach dotrzymał ww. terminów wynikających z przepisów pusp, tj. informacje o zwalnianych stanowiskach sędziów przekazywał w terminie 14 dni od dnia zwolnienia stanowiska, a w przypadkach pozostałych stanowisk niezwłocznie pozyskania informacji z właściwego sądu. We wszystkich badanych przypadkach Prezesi wnioskowali o pozostawienie stanowiska w macierzystym sądzie i przedstawiali uzasadnienia wskazując na niską obsadę średniookresową w danych grupach stanowisk, stan zaległości i wpływ spraw, ewentualnie dane dotyczące liczby czynności wykonywanych przez pracownika na zwalnianym stanowisku.

We wszystkich badanych przypadkach Prezes Sądu Apelacyjnego poparł wnioski o pozostawienie stanowisk w sądach macierzystych i we wszystkich sześciu przypadkach Minister pozostawił stanowiska w tych sądach.

(akta kontroli str. akta kontroli tom V str. 467-469)

W okresie objętym kontrolą z obszaru apelacji warszawskiej delegowano do Ministerstwa Sprawiedliwości oraz KSSiP delegowano:

- sędziów i asesorów: 39 w 2017 r., 40 w 2018 r., 44 w 2019 r., 46 w 2020 r., 46 w 2021 r. i 47 w 2022 r.,
- referendarzy: 14 w 2017 r., 17 w 2018 r., 34 w 2019 r., 51 w 2020 r., 52 w 2021 r. i 56 w 2022 r.,
- asystentów: 20 w 2020 r., 25 w 2021 r. i 26 w 2022 r.,
- urzędników: 14,250 w 2020 r., 15,500 w 2021 r. i 16,00 w 2022 r.,

(akta kontroli Tom I str. 484-532)

Szczegółowe badanie pięciu delegacji dokonanych przez Prezesa Sądu Apelacyjnego (dwóch sędziów na podstawie art. 77 § 9 pusp, dwóch asystentów sędziego na podstawie art. 155e § 1 pusp oraz referendarza na podstawie art. 151a § 4 pusp), tj. na obszarze apelacji, wykazało, że:

- we wszystkich przypadkach, delegacji dokonano zgodnie z wymogami ww. przepisów dotyczących zgody sędziów, asystentów i referendarzy a w przypadku sędziów również zgody kolegium sądu;
- w przypadkach delegowania referendarza (do Sądu Rejonowego w Pruszkowie) i asystentów sędziów (do SOPW), Prezesi Sądów wskazywali w uzasadnieniach wniosków o delegację na niską obsadę w wydziałach sądów, liczbę spraw wpływających spraw (przykładowo Prezes SR w Pruszkowie określił sytuację w I Wydziale Cywilnym jako kryzysową – brak orzekających referendarzy w wydziale), niskim wskaźnikiem obsady asystentów, brakiem możliwości reorganizacji (SOWP);
- w przypadkach delegowania sędziów do Sądu Apelacyjnego w przekazanej dokumentacji nie ma odniesień do wskazanej w art. 77 § 9 przesłanki

⁷⁵ Badaniem objęto sześć spraw: dwie dotyczące stanowisk asystentów (nr pism w sprawie: Kd-127-183/23 i ADM-10-7/23 stanowisko w SR w Legionowie oraz Kd-127-123/19 i K-101-18/19 stanowisko w SOWP); dwie dotyczące stanowisk referendarzy sądowych (nr pism w sprawie: K-1220-R-8/22 i Kd-127-370/22 stanowisko w SR dla Warszawy Pragi-Północ oraz Kd-127-234/18 i K-101-16/18 stanowisko dla SOWP); dwie dotyczące sędziów (nr pisma w sprawie: Kd-10-12/22 i ADM-10-2/22 stanowisko dla SR w Legionowie oraz Kd-10-24/22 i K-110-5/22 stanowisko w SOWP).

o racjonalnym wykorzystaniu kadr oraz potrzeb wynikających z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów działających na obszarze apelacji. W sprawie delegacji (Kd-125-221/19 z 14 października 2019 r.) są jedynie jednozdaniowe wnioski o delegację sędziego (Przewodniczącego VII Wydziału Gospodarczego SA) i zgoda Sędziego na delegowanie oraz Uchwała Kolegium Sądu Apelacyjnego z 11 października 2019 r. (wyciąg z protokołu nr 56/2019) o wyrażeniu zgody na delegowanie. W drugiej sprawie (Kd-125-17/22 z 22 grudnia 2022 r.) również nie ma w przedstawionej korespondencji odniesień do ww. przesłanki racjonalności wykorzystania kadr oraz potrzeb sądów. Udzielenie delegacji było natomiast poprzedzone informacją skierowaną do Prezesów Sądów Okręgowych apelacji warszawskiej o możliwości delegowania do SA sędziów orzekających w pionie cywilnym i gospodarczym. Kolegium Sądu zaopiniowało w dniu 14 grudnia 2022 r. kandydaty sędziów.

Dodatkowym badaniem objęto delegację sędzi z objętego przedmiotową kontrolą NIK Sądu Rejonowego w Legionowie, dwukrotnie delegowaną (każdorazowo na rok) do SOWP⁷⁶ i na okres od 6 listopada 2019 r. do 5 maja 2020 r. do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości⁷⁷. W przypadku pierwszej delegacji do SOWP i delegacji do Ministerstwa Sprawiedliwości Prezes SR w Legionowie przedstawiał negatywne opinie dotyczące delegacji, pomimo to Minister Sprawiedliwości podejmował decyzje o delegacji Sędzi. Korespondencja w sprawie delegowania do SOWP i do MS wskazuje, że Prezes SA nie opiniował tej delegacji i nie był informowany o sprawie.

(akta kontroli str. akta kontroli Tom V str. 467, 470-482)

Prezes Sądu Apelacyjnego na pytanie dotyczące analiz racjonalnego wykorzystania kadr przy delegowaniu sędziów do sądu apelacyjnego oraz na pytanie dotyczące opiniowania delegacji sędzi z SR w Legionowie odmówił udzielenia wyjaśnień, podnosząc, że dotyczą one nadzoru Prezesa Sądu dotyczącego działalności orzeczniczej.

(akta kontroli Tom II str. 333-338)

Delegacje w ramach sądów apelacji dokonywane były w celu poprawy realizacji zadań poszczególnych jednostek, pomimo to Prezesi Sądów podnosili, że nie jest to rozwiązanie optymalne⁷⁸. W „informacjach rocznych”, w kwartalnych analizach ryzyka, powtarzaną co roku w okresie objętym kontrolą przyczyną nieosiągnięcia planowanych celów były sprawy kadrowe, tj. niewystarczająca liczba etatów w każdej grupie zawodowej, niska obsada średniokresowa, wysoka fluktuacja kadry urzędniczej.

NIK zauważa, że rosnąca liczba delegacji, poza jednostki sądownictwa powszechnego i ich skala w grupie orzeczników mogła mieć wpływ na ustalony poziom realizacji zadań przez sądy apelacji warszawskiej, zwłaszcza w sytuacji wysokiego obciążenia sędziów wpływem spraw.

(akta kontroli Tom III str. 185-207, 424-448, Tom IV str. 122-135, 397, 418, 420)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu Apelacyjnego prowadził, w zakresie swojej właściwości, stałe działania monitorujące w zakresie obciążenia wpływem spraw sędziów i referendarzy w poszczególnych pionach w sądach apelacji warszawskiej. W Sądzie Apelacyjnym

⁷⁶ Pisma nr DKO-I-5631-476/17 z dnia 14 września 2017 r. oraz DKO-I-5631-1094/18 z dnia 11 września 2018 r.

⁷⁷ Pismo nr DKO-I.5632.108.2019 z dnia 4 listopada 2019 r.

⁷⁸ W rocznych informacjach podnoszono m.in., że: jednoczesne orzekanie sędziów delegowanych w sprawach rozpoczętych w SO ogranicza zaangażowanie w rozpoznawanie spraw w SA (Informacja roczna za 2018 r. w SA w Warszawie), trudna sytuacja sądów rejonowych ogranicza możliwości delegowania do sądu okręgowego a brak zwolnienia z orzekania w sądzie rejonowym ogranicza możliwości orzekania delegowanych w pełnym obciążeniu (Informacja roczna za 2018 r. w SO w Warszawie).

funkcjonowała komórka organizacyjna odpowiedzialna za zbieranie danych dotyczących ruchu spraw i obciążenia sędziów i referendarzy, a zakres danych i sposób ich przekazywania przez Prezesów podległych sądów został w okresie objętym kontrolą ujednoczony, co umożliwia porównanie danych o wpływie, załatwieniu i pozostałości spraw oraz obciążeniu sędziów i referendarzy w pionach w poszczególnych sądach.

W zakresie potrzeb kadrowych Prezes SA, zgodnie z kompetencjami określonymi w pusp podejmował działania dotyczące zwiększenia obsady we wszystkich grupach zawodowych w sądach, jednak nie miał wpływu na zwiększanie limitu etatów. Działania związane z opiniowaniem dotyczącym zwalnianych etatów podejmował w terminach określonych w pusp. Podejmował również działania, na wniosek Prezesów Sądów lub Przewodniczących Wydziałów Sądu Apelacyjnego dotyczące delegacji sędziów, referendarzy i asystentów zgodnie z wymogami pusp.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 30 listopada 2023 r.

Kontroler
Rafał Sowa
Główny specjalista k.p

-//-

.....

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

p.o. Dyrektor

Stanisław Jarosz

-//-

.....

podpis